

بررسی چالش‌های هویت در عصر تکنوپولی، "آیا فرهنگ سنتی دوام می‌آورد؟"

علیرضا شیرینی همدانی^۱

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت و برنامه ریزی فرهنگی، گروه مدیریت فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران

چکیده

هدف پژوهش: این مقاله با هدف تحلیل تأثیرات فناوری‌های دیجیتال بر مدیریت فرهنگی و هویت فردی و جمعی در عصر تکنوپولی، بررسی چالش‌ها و فرصت‌های ناشی از این تحولات، و ارائه راهکارهایی برای همزیستی مسالمت‌آمیز بین فناوری و فرهنگ‌های سنتی انجام شده است. **روش پژوهش:** این پژوهش با رویکرد توصیفی-تحلیلی و با استفاده از روش‌های کتابخانه‌ای، اسنادی، و تحلیل محتوای کیفی انجام شده است. داده‌ها از منابع معتبر فارسی و بین‌المللی (مانند مقالات Springer، گزارش‌های یونسکو، و پایگاه‌های SID و Civilica) گردآوری و با تکنیک‌های تحلیل مضمون و کدگذاری مورد بررسی قرار گرفتند. **یافته‌ها:** فناوری‌های دیجیتال با ایجاد «خودهای موازی» در فضای مجازی، هویت فردی را پویا اما چندپاره کرده و بحران‌هایی مانند هویت چندگانه و اضطراب وجودی را تشدید می‌کنند. رسانه‌های اجتماعی با تقویت همگونی فرهنگی، هویت‌های بومی را تهدید کرده‌اند؛ هرچند دسترسی به فرهنگ‌های متنوع، فرصتی برای تقویت هویت جمعی فراهم می‌کند. الگوریتم‌ها و داده‌های کلان با شکل‌دهی به ادراک کاربران، «اتاق‌های پژواک» ایجاد کرده و آزادی انتخاب را محدود می‌کنند. نمونه‌های موفق جهانی نشان می‌دهند فناوری می‌تواند با دیجیتالی‌سازی میراث فرهنگی و توسعه پلتفرم‌های محلی، به حفظ هویت فرهنگی کمک کند. **بحث و نتیجه‌گیری:** تحولات دیجیتال ضمن ایجاد انعطاف در هویت‌ها، چالش‌هایی مانند تضعیف ارزش‌های سنتی، نظارت دیجیتال، و بحران هویت را به همراه دارد. راهکارهای پیشنهادی شامل تدوین سیاست‌های حمایتی، تلفیق فناوری با معماری بومی، آموزش آگاهانه جوامع، و تقویت رسانه‌های محلی است. این پژوهش بر ضرورت بازنگری در چارچوب‌های حقوقی و اخلاقی برای مدیریت پیچیدگی‌های هویت دیجیتال و حفظ تنوع فرهنگی تأکید می‌کند.

واژه‌های کلیدی: تکنوپولی، هویت فرهنگی، حفاظت از فرهنگ‌های بومی، راهکارهای حفاظت از فرهنگ‌های محلی

۱. مقدمه

بیان اهمیت موضوع

مدیریت فرهنگی در عصر دیجیتال با پیشرفت های فناوری و ظهور رسانه های اجتماعی به تحولی عظیم دست یافته است. این تحولات چالش ها و فرصت های جدیدی برای سازمان ها و کشورها ایجاد کرده اند. در این مقاله به تحلیل آینده مدیریت فرهنگی در دوران دیجیتال پرداخته می شود، به ویژه تأثیرات انقلاب دیجیتال بر فرهنگ های اجتماعی و سازمانی. از یک سو، فناوری های دیجیتال می توانند به ترویج فرهنگ ها و ایجاد فرصت های اقتصادی کمک کنند، و از سوی دیگر چالش های جدیدی مانند مسائل حقوقی و حفاظتی به وجود آورده اند. ضمناً این مقاله به بررسی این فرصت ها و چالش ها، نقش رسانه های اجتماعی در مدیریت فرهنگی، تجربیات جهانی، استراتژی های آینده و نقش دولت ها و نهادهای فرهنگی در این تحولات خواهد پرداخت. در کل هدف از این تحقیق، ارائه چشم اندازهایی برای آینده مدیریت فرهنگی در محیط دیجیتال و پیشنهاد راهکارهایی برای بهبود وضعیت موجود است.^۱ اجرای فناوری دیجیتال بسیار سریع گسترش یافته و تأثیر موثری بر طرح های اخیر گذاشته است، اما ارتباط بین این توسعه دیجیتال و تشکل های زیست محیطی و بیولوژیکی، مبهم و مبهم باقی مانده است. در واقع حفظ هویت فرهنگی یکی از بارزترین موضوعات در معماری است که برای تحقیق و مطالعه مطرح شده است، به ویژه در عصر جهانی شدن "نظم نوین جهانی" که با انقلاب در زمینه های مختلف مشخص می شود. با این اوصاف، معماری بسیار تحت تأثیر فناوری دیجیتال قرار گرفته است. در بسیاری از موارد، سبک طراحی به کار رفته در ساختمان های محلی کاملاً تصادفی بوده و منشا آنها ناشناخته است.^۱ در نشریه مطالعات فرهنگی ایران، چالش آفرینی هوش مصنوعی در آینده، به ویژه در نسبت انسان با سیستم های هوشمند و قدرتمندی کارکردهای آن در رسانه های اجتماعی، دغدغه ای است که به دنبال بررسی بیشتر آن از طریق توجه فرهنگی به فناوری، پیامدشناسی فرهنگی را پیش روی ما قرار داده است. یافته ها نشان می دهد هوش مصنوعی در رسانه های اجتماعی باعث تغییرات گسترده ای می شود که باید مورد توجه ذی نفعان توسعه و کاربرد فناوری قرار بگیرد. در اکثر حوزه های فرهنگی، پیامدهای هم زمان مثبت و منفی دارد؛ یعنی هم فرصت آفرین و هم تهدیدزا است و توجه به هر دو وجه مذکور در حوزه سیاست گذاری توسعه هوش مصنوعی مهم و اساسی است. از مهم ترین پیامدهای فرهنگی کاربرد و توسعه هوش مصنوعی در رسانه های اجتماعی می توان به مقیاس پذیری (گسترش دامنه) اثربخشی تصمیمات و اقدامات انسانی، ساختاردهی جدید به نظام ارتباطی انسان ها، دگرگونی در نحوه مصرف فرهنگی، کاهش قدرت انتخاب انسان ها و تفویض آن به هوش مصنوعی، اختلال در کارکرد بازنمایی حقیقت در رسانه ها، برهم خوردن تعادل بین مزایای محتوای شخصی سازی شده و حفظ حریم خصوصی، تأثیرات ضدفرهنگی طراحان و صاحبان فناوری بر کارکرد سیستم های هوشمند، تحول در شیوه تعامل انسان و فناوری، عدم شفافیت تبعات به کارگیری هوش مصنوعی، محدود شدن قدرت حکمرانی سنتی و عدم امکان نظارت و قانون گذاری موثر و... اشاره کرد^۱. وکیل ها در مقاله خود اعلام می دارد که عامل بنیادین در شکل گیری هویت های اجتماعی تعاملات انسانی است. در واقع فرد هنگامی که به تعامل با فرد دیگری می پردازد هویت خویش را به عنوان یک عضو جامعه پیدا می کند. هویت در بستر تعاملات اجتماعی تعریف می شود. ظهور فناوری های نوین ارتباطی، دگرگونی بنیادینی را در معاملات و ارتباطات انسانی ایجاد کرده است. از آنجا که انتقال و جریان فرهنگ از طریق ارتباطات صورت می گیرد، حوزه فرهنگ که نظام هایی از عقاید و رفتارها را شامل می شود، با ظهور تکنولوژی جدید دستخوش دگرگونی های بنیادین می گردد. هویت فرهنگی، حول محورهایی همچون مرز جغرافیایی (سرزمین)، دین و مذهب، باورها و سنن فرهنگی، و زبان مشترک تعریف می شود. دستیابی به جامعه آنلاین، منجر به اجتماعی

شدن بیشتر و سطوح بالاتری از جامعه پذیری می شود و در ایجاد ایدئولوژی و رفتارهای نو پدید کنشگران اجتماعی تاثیر به سزایی دارد. در این مقاله بر اساس سوال اصلی تحقیق مبنی بر اینکه آیا فضای مجازی در طول دهه گذشته بر هویت فرهنگی افراد تاثیر گذار بوده است یا خیر؟ چارچوب نظری این تحقیق ملهم از نظریات استوارت هال، جنکینز، گیدنز، برگر و کاستلز است.^v در مقاله ای دیگر روشندل و همکاران اشاره کردند که فناوری اطلاعات توانسته است تمامی شیوه ها و مسیرهای انتقال، مبادله، نمایش، ذخیره سازی، و مدیریت اطلاعات را متحول و دگرگون سازد. امروزه، فناوری های نوین ارتباطی چنان سرعت و عمقی به تغییرات اجتماعی داده اند که حتی پابرجاترین عرصه حیات بشری یعنی فرهنگ را نیز درنوردیده و انسان را در میانه یک دگرگونی فرهنگی جدی قرار داده اند، چرا که سرعت انتقال جریان فرهنگ، به واسطه ارتباطات نوین، در حال افزایش است. از این رو، ترسیم چنان دورنمایی در حوزه فناوری اطلاعات منشا تحولات مثبت خواهد بود که مبتنی بر جایگاه ها و راهکارهای مطلوب فرهنگی باشد. نگارنده در این بررسی دیدگاه های متفاوت درباره تاثیرات و کارکردهای اینترنت را به بحث کشیده و نشان داده است که با وجود همه ظرفیت ها، فرصت ها، و قابلیت های این فناوری نوین نباید مسائل و آسیب های به وجود آمده را از نظر دور داشت. در انتها به بررسی تاثیر اینترنت بر تغییر روند سنتی ارزش های دینی پرداخته شده است و اعلام می شود که اینترنت ممکن است باعث تضعیف برخی ارزش های دینی شود.^v محمودی و همکاران در پژوهش خود اشاره می کنند که دنیایی که در آن زندگی می کنیم هر روزه در حال تغییر است، جهانی شدن فناوری اطلاعات و ارتباطات، نقل و انتقال سریع تجربیات، دستاوردهای جوامع و اشاعه فرهنگ خاص مصرف، بررسی جنبه های مختلف این جهانی شدن از جمله جنبه های نرم افزاری (محتوای)، مصرف رسانه ای، جامعه اطلاعاتی و به خصوص اصلاح الگوهای مصرف حائز اهمیت اساسی است. تاکید جوامع بر استفاده از پتانسیل های این فناوری های اطلاعاتی و ارتباطاتی در جهت شتاب دهی به توسعه اقتصادی و ارتقای سطح زندگی مردم مهم و قابل توجه می باشد. این روند با الکترونیکی کردن امور و آنی و سریع سازی انتقال اطلاعات باعث از بین رفتن عامل زمان، مکان و کنترل هزینه ها شده، که این رشد شتابان نیازمند سازماندهی و فرهنگ سازی سریع با توجه به نیازهای روز افزون می باشد که برای هر چه بهتر بهینه کردن این صنعت ارائه راهکارها مناسب ضروری می باشد. بسیج منابع، سرعت، دقت و همه جانبه نگری در مدیریت این منابع، ضرورت هایی است که پیش روی کارشناسان و عالمان اجتماعی قرار دارد. بنابراین این مقاله نتیجه پژوهشی است که پس از شرح ویژگی های جهانی شدن با رهیافت اکتشافی، با تکنیک مصاحبه (دلفی) با مطلعان و کارشناسان اجتماعی به بررسی بعدی از جهانی شدن فناوری اطلاعات و ارتباطات می پردازد تا بدین ترتیب با بهره گیری از نظرات عالمان اجتماعی، رهیافت ها و راهکارهای اساسی در جهت هدایت و مدیریت بهتر این فناوری ها تعیین، تا قدم های اساسی برداشته شود، در نهایت نتایج در قالب راهبردها ارائه گردید که تمام فرضیات تحقیق مورد تایید قرار گرفت.^{vi} نشریه پژوهش های مدیریت عمومی صراحتاً بیان می دارد امروزه به دلیل رشد فزاینده فناوری ها و تأثیرات شگرف آنها بر ساحت های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی و همچنین، تغییر انتظارات شهروندان، تحول دیجیتال در بخش عمومی به ضرورتی اجتناب ناپذیر تبدیل شده است. دولت ها طلایه داران بهره گیری و بهره مندی جامعه از تحول دیجیتال هستند؛ اما، با وجود این، چالش هایی بر سر راه دولت وجود دارد که مانع از ایفای چنین نقشی می شود. چالش های تحول دیجیتال در سازمان های دولتی ایران را می توان در چهار دسته «چالش های سخت افزاری تحول دیجیتال (زیرساخت فناوری اطلاعات و زیرساخت مالی)، چالش های نرم افزاری تحول دیجیتال (حکمرانی دیجیتال و فرهنگ تحول دیجیتال)، چالش های انسان افزاری تحول دیجیتال (شایستگی های متولیان تحول دیجیتال و شایستگی های شهروندی دیجیتال) و چالش های اکوسیستم (تعاملات اکوسیستم و ظرفیت اکوسیستم)» طبقه بندی کرد.^{vii} امروزه در فن آوری

اطلاعات و ارتباطات، انقلاب شگرفی به وجود آمده که زندگی همه ی انسان های روی کره زمین را تحت تاثیر قرار داده است. مفهوم هویت در سال های اخیر، به شدت متأثر از فناوری اطلاعات و ارتباطات بوده است و فضای مجازی، نقشی پر رنگ در شکل گیری یا تغییر هویت کاربران داشته است. آگاهی به وجود خود و پی بردن به کیستی و هویت خود از خلال ارتباط با دیگر جوامع و مردمان به وجود می آید. فضای سایبر با هدف ایجاد یک جهان کامل در اطراف انسان که به نوعی امکان ورود به حریم خصوصی را فراهم کند، ایجاد شده است. حریمی که فرد از هنجارهای اجتماعی رها می شود و با احساس آزادی عمل بیشتری زندگی روزمره خود را دنبال می کند. حاصل پویایی فرهنگ و تحول آن، تغییر پوسه ذهنیت اجتماعی است که طی آن ارزش های فرهنگی به صورت لایه های تفکیک پذیر در پی یکدیگر قرار می گیرند. ارزش های منسوخ نیز در بعضی شرایط احیا می شوند و رفتار های اجتماعی را با ایدئولوژی جدید تحت تاثیر قرار می دهند. از این رو نتایج پژوهش سرمدی و همکاران ضمن تایید تاثیر فضای مجازی بر هویت فرهنگی و اجتماعی بر رابطه متقابل هویت فرهنگی با هویت اجتماعی و اهمیت ارزش ها برای حفاظت از حریم شخصی و بنیان خانواده تاکید دارد.^{vi i i} بر اساس نیل پستم در کتاب تکنوپولی تحول سریع فناوری های دیجیتال در دهه های اخیر زندگی روزمره و ساختارهای فرهنگی را دگرگون ساخته است. وی اذعان می دارد که فناوری های نوین دیگر صرفاً ابزارهایی کمکی نیستند بلکه به نیروی تعیین کننده ای بدل شده اند که ارزش ها و باورهای فرهنگی را شکل می دهند. همچنین در مقالات اسپرینگر به وضوح نشان می دهند که فناوری های دیجیتال به عنوان عاملی تحول آفرین در ساختارهای هویتی و فرهنگی جوامع عمل می کنند و تغییرات اساسی در الگوهای ارتباطی و اجتماعی ایجاد نموده اند. بعنوان نمونه مقاله "Digital Disruption and the Future of Cultural Identity" در ژورنال Technology and Culture نیز بر این نکته تأکید دارد که دیجیتالی شدن، چارچوب های سنتی هویت فرهنگی را دچار تزلزل نموده و فرصت های جدیدی برای بازتعریف ارزش های فرهنگی ایجاد کرده است.^{i x} نهایتاً، گزارش های یونسکو درباره حفاظت از تنوع فرهنگی در عصر دیجیتال هشدار می دهد که در مواجهه با این تحولات سریع، ضرورت اتخاذ سیاست های حمایتی برای جلوگیری از تضعیف هویت های فرهنگی بیش از پیش احساس می شود.^x

بیان مسئله اصلی

در این بخش از پژوهش به دنبال پاسخ به پرسش "آیا فرهنگ های سنتی می توانند در برابر سلطه فناوری دوام بیاورند؟" هستیم و به بحران های هویتی ناشی از همگونی فرهنگی در عصر دیجیتال اشاره خواهیم کرد. عصر رسانه های دیجیتال، مفهوم هویت را از حالت ثابت و یکپارچه خارج کرده و آن را به فرآیندی پویا، چندبعدی و وابسته به فناوری تبدیل کرده است. این پژوهش با روش تحلیل اسنادی و بررسی مفاهیم نظری، به بررسی تحولات هویت در فضای دیجیتال می پردازد. یافته ها نشان می دهند که رسانه های دیجیتال با ایجاد فضایی مجازی و تعاملی، هویت را به مجموعه ای از «خودهای موازی» تبدیل کرده اند که در پلتفرم های مختلف (مانند اینستاگرام، متاورس و تویتر) شکل می گیرند. الگوریتم ها و داده های رقمی، هویت را از طریق شخصی سازی محتوا و تشکیل «حباب های فیلترشده» هدایت می کنند، در حالی که کاربران با تولید محتوا و تعاملات آنلاین، هویت خود را به عنوان «پروژه ای هنری» بازسازی می نمایند. این فرآیند، ضمن افزایش آزادی بیان، چالش هایی مانند بحران هویت، اضطراب وجودی و تهدید حریم خصوصی را به دنبال دارد. پدیده جهانی شدن هویت نیز فرهنگ های محلی را تحت تاثیر قرار داده و پرسش هایی درباره همگنی یا تنوع فرهنگی مطرح می کند. در نهایت، این مطالعه بر ضرورت بازنگری در چارچوب های حقوقی، اخلاقی و فلسفی برای مدیریت پیچیدگی های هویت دیجیتال تاکید می کند.^{xi}

یکی از مهمترین راهکارها جهت رویارویی با آسیب های اجتماعی و فرهنگی ناشی از رسانه ها و محصولات رسانه ای فرامرزی و بیگانه، فراهم کردن زمینه های اجتماعی و فرهنگی مصرف محصولات رسانه ای است. به بیان دیگر، در این زمینه باید از وسایل و امکانات نرم برای جلوگیری از به وجود آمدن هویت های نامطلوب برای جامعه استفاده کرد. از آن جا که مردم جامعه ما، همچون بسیاری از جوامع در حال توسعه یا توسعه نیافته، از طریق رسانه هایی همچون تلویزیون ماهواره ای و اینترنت، از مصرف کنندگان محصولات رسانه ای فرامرزی و بیگانه هستند، لازم است مسئولان و دستاوردکاران نهادهای رسمی و غیررسمی زمینه های اجتماعی و فرهنگی لازم را برای رویارویی با آسیب ها و بحران های هویتی و فرهنگی ناشی از محصولات فرهنگی متعارض با هویت و فرهنگ ایرانی و اسلامی جامعه ما فراهم کنند؛ اقداماتی که در ادبیات علوم انسانی و اجتماعی کنونی تحت عنوان پدافند غیرعامل فرهنگی از آن نام می برند. این گونه مباحث نظری می توانند مقدمه ای باشند برای انجام پژوهش های تجربی در حوزه پدافند غیرعامل فرهنگی، به عنوان راهکاری غیرنظامی جهت رویارویی با آسیب ها و بحران های هویتی و فرهنگی در این جامعه. بنابراین، همچنان که در دانش پزشکی گفته میشود پیشگیری بهتر از درمان است، ما نیز معتقدیم برای رویارویی با آسیبهای فرهنگی باید پیش شرط ها و زمینه های فرهنگی لازم را فراهم کنیم و افراد جامعه، به ویژه نوجوانان و جوانان، را در برابر آسیب های فرهنگی گوناگون، به ویژه آسیب های فرهنگی ناشی از محصولات رسانه ای فرامرزی و بیگانه، مصونیت بخشیم^{xi}. عامل بنیادین در شکل گیری هویت های اجتماعی تعاملات انسانی است. در واقع فرد هنگامی که به تعامل با فرد دیگری می پردازد هویت خویش را به عنوان یک عضو جامعه پیدا می کند. هویت در بستر تعاملات اجتماعی تعریف می شود. ظهور فناوری های نوین ارتباطی، دگرگونی بنیادینی را در معاملات و ارتباطات انسانی ایجاد کرده است. از آنجا که انتقال و جریان فرهنگ از طریق ارتباطات صورت می گیرد، حوزه فرهنگ که نظام هایی از عقاید و رفتارها را شامل می شود، با ظهور تکنولوژی جدید دستخوش دگرگونی های بنیادین می گردد. هویت فرهنگی، حول محورهایی همچون مرز جغرافیایی (سرزمین)، دین و مذهب، باورها و سنن فرهنگی، و زبان مشترک تعریف می شود. دستیابی به جامعه آنلاین، منجر به اجتماعی شدن بیشتر و سطوح بالاتری از جامعه پذیری می شود و در ایجاد ایدئولوژی و رفتارهای نو پدید کنشگران اجتماعی تاثیر به سزایی دارد. بر اساس سوال اصلی تحقیق مبنی بر اینکه آیا فضای مجازی در طول دهه گذشته بر هویت فرهنگی افراد تاثیر گذار بوده است یا خیر؟^{xiii} بحران ها جزء جدایی ناپذیر زندگی اجتماعی به شمار می روند و روز به روز بر تعداد و تنوع آنها افزوده می شود. همچنین با گسترش رسانه های جمعی در سطح داخلی و خارجی و تاثیر آنها بر نهادهای فرهنگی جامعه، بر شدت بحران ها افزوده شده است. به گونه ای که امروزه نقش و جایگاه رسانه ها در حدی می باشد که زندگی بدون آنها غیرقابل تصور است. همچنین رسانه ها در تبیین ارزش ها و فرهنگ جوامع خود در حوزه منطقه ای، بین المللی و جهانی حضوری توانمند و آنی دارند و از ظرفیت های فراوانی برای تعاملات برابر، داوطلبانه و متعادل فرهنگی برخوردارند. از این رو آینده پژوهی یکی از روش های مدرن مطالعه ی آینده است که از طریق آن می توان به شناخت فرصت ها و چالش های پیش روی رسانه ها دست یافته و برای جلوگیری از بحران های پیش رو از آن استفاده کرد. نتایج حاکی از آن است که استفاده نادرست از رسانه ها باعث چالش های بحران هویت شده از این رو با توجه به رویکرد آینده پژوهی، و با توجه به کارکردهای متنوع تلویزیون؛ همچنین توجه بیشتر به برنامه های فرهنگی، هنری، آموزشی، ورزشی و مستند، به جای حجم زیاد مجموعه های تلویزیونی و آگهی های بازرگانی راهکار مناسبی است که بتوانیم از بروز چالش های فرهنگی - هویتی جلوگیری کنیم^{xiv}.

ضرورت و اهمیت پژوهش

بیان اینکه چرا تغییرات دیجیتال اهمیت فراوانی برای هویت فردی و جمعی دارد و درک چالش‌ها و یافتن راهکارهای همزیستی فناوری و فرهنگ‌های سنتی برای سیاستگذاران، مدیران فرهنگی و پژوهشگران الزام آور است.

تحول در تعریف هویت فردی

فضای مجازی امکان بازتعریف و نمایش هویت فردی را در بستری جدید فراهم کرده است. افراد می‌توانند در این فضا هویت‌های متفاوتی ایجاد و مدیریت کنند که ممکن است با هویت واقعی آن‌ها تفاوت داشته باشد. این امر می‌تواند به انعطاف‌پذیری هویتی منجر شود، اما هم‌زمان ممکن است بحران‌هایی مانند «هویت چندگانه» را نیز به دنبال داشته باشد. مطالعات نشان می‌دهد که استفاده از فضای مجازی نقش پررنگی در شکل‌گیری یا تغییر هویت کاربران دارد. فضای مجازی امکان بازتعریف و نمایش هویت فردی را در بستری جدید فراهم کرده است. افراد می‌توانند در این فضا هویت‌های متفاوتی ایجاد و مدیریت کنند که ممکن است با هویت واقعی آن‌ها تفاوت داشته باشد. این امر می‌تواند به انعطاف‌پذیری هویتی منجر شود، اما هم‌زمان ممکن است بحران‌هایی مانند «هویت چندگانه» را نیز به دنبال داشته باشد. مطالعات نشان می‌دهد که فضای مجازی نقش پررنگی در شکل‌گیری یا تغییر هویت کاربران دارد. تحولات تکنولوژیکی و اشاعه محتوایی رسانه‌ها در طی یکی دو دهه اخیر آنقدر وسیع و عمیق بوده است که صاحب نظران مختلف مدعی به وجود آمدن جامعه‌ای جدید با محوریت رسانه‌ها می‌باشند. این تحولات و تغییرات رسانه‌ای در تمامی حوزه‌های زندگی اجتماعی و ارتباطات انسانی ایجاد کرده است. از آنجا که انتقال و جریان شدنشان به قدرتمندترین منبع هویت بخشی به خصوص برای دانش‌آموزان می‌باشد. در میان رسانه‌های نوین، اینترنت و ماهواره مورد استقبال گسترده دانش‌آموزان واقع گردیده است. ظهور فناوری‌های نوین ارتباطی، دگرگونی بنیادینی را در هویت فردی و اجتماعی و ارتباطات انسانی ایجاد کرده است. از آنجا که انتقال و جریان فرهنگ از طریق ارتباطات صورت می‌گیرد، هویت که نظام‌هایی از عقاید و رفتارها را شامل می‌شود، با ظهور تکنولوژی جدید دستخوش دگرگونی‌های بنیادین می‌گردد. نتایج به دست آمده نشان داد که بین هویت دانش‌آموزان و فضای مجازی، رابطه معکوس معنادار وجود دارد؛ بدین معنی که با افزایش میزان استفاده از رسانه‌های نوین، از احساس تعلق خاطر دانش‌آموزان به هویت اجتماعی کاسته می‌شود (XV).

تأثیر بر هویت فرهنگی و جمعی

فضای مجازی با ایجاد امکان دسترسی به فرهنگ‌ها و ارزش‌های متنوع، می‌تواند به تقویت هویت فرهنگی کمک کند؛ اما در عین حال، ممکن است باعث تضعیف هویت‌های بومی و محلی شود. پژوهشی نشان می‌دهد که دستیابی به جامعه آنلاین منجر به اجتماعی شدن بیشتر و تأثیرگذاری بر ایدئولوژی و رفتارهای نوپدید کنشگران اجتماعی می‌شود (XVI). فضای مجازی با ایجاد امکان دسترسی به فرهنگ‌ها و ارزش‌های متنوع، می‌تواند به تقویت هویت فرهنگی کمک کند؛ اما در عین حال، ممکن است باعث تضعیف هویت‌های بومی و محلی شود. پژوهشی نشان می‌دهد که دستیابی به جامعه آنلاین منجر به اجتماعی شدن بیشتر و تأثیرگذاری بر ایدئولوژی و رفتارهای نوپدید کنشگران اجتماعی می‌شود. یکی از نگرانی‌های مشترک والدین در همه‌ی جوامع نحوه استفاده دانش‌آموزان از اینترنت است. استفاده از اینترنت حتی می‌تواند آثار و پیامدهای منفی بر رفتارهای جوانان و نوجوانان داشته باشد. اینترنت از جمله وسایل ارتباطی جدیدی است که طی دو دهه مورد امعان نظر تعداد قابل توجهی از جوانان قرار گرفته است. اینترنت و شبکه‌های فضای مجازی به عنوان یک ابر رسانه برای تمامی قشرها، طبقات، گروه‌ها، برای تمامی تحصیل کرده‌ها و غیر تحصیل کرده‌ها، برای زنان و مردان دارای برنامه و اطلاعات می‌باشد هر فردی و شخصی یا گروه و طبقه‌ای با فراخور توانایی، ضرورت و نیاز از آن بهره‌برداری می‌کند. هدف از تحقیق حاضر بررسی تأثیر اینترنت و شبکه‌های فضای مجازی بر هویت فردی و اجتماعی دانش‌آموزان مدارس دوره اول و دوم متوسطه

شهر هوراند از استان آذربایجان شرقی در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بودند. نمونه مورد مطالعه تحقیق ۱۸۰ نفر از دانش آموزان مدارس دوره اول و دوم متوسطه شهر هوراند استان آذربایجان شرقی بودند. که براساس فرمول کوکران انتخاب شده اند. روش تحقیق روش پیمایشی است و تکنیک پرسشنامه محقق ساخته براساس ادبیات تحقیق و چهارچوب نظری نسبت به جمع آوری داده ها اقدام نموده است. یافته های تحقیق نشان داد: ۱۸۰ نفر شامل ۱۲۰ پسر و ۶۰ دختر به پرسشنامه توزیع شده پاسخ داده آند. نتایج تحقیق نشان داد: تاثیر اینترنت و شبکه های فضای مجازی را بر آموزش (افزایش باورها، انتخاب نوع و مدل لباس و شیوه های بهتر زندگی کردن) موثر دانسته اند و برعکس تاثیر اینترنت و شبکه های فضای مجازی را بر روی روابط خانوادگی (اعتیاد اینترنتی، کاهش توجه به والدین، کاهش مشورت ها و گفتگوها) خیلی کم موثر دانسته اند *XVI i*.

تغییر در روابط اجتماعی و نحوه تعاملات بین فردی

رسانه های دیجیتال و شبکه های اجتماعی شیوه های جدیدی از تعاملات اجتماعی را معرفی کرده اند که می توانند بر روابط بین فردی تأثیر بگذارند. مطالعات نشان می دهد که فضای مجازی می تواند به عنوان عاملی تسریع کننده در رفتارهای انحرافی، به ویژه در میان جوانان، عمل کند *XVI i*. رسانه های دیجیتال و شبکه های اجتماعی شیوه های جدیدی از تعاملات اجتماعی را معرفی کرده اند که می توانند بر روابط بین فردی تأثیر بگذارند. مطالعات نشان می دهد که فضای مجازی می تواند به عنوان عاملی تسریع کننده در رفتارهای انحرافی، به ویژه در میان جوانان، عمل کند. با ورود تکنولوژی و وسایل ارتباط جمعی در خانواده ها، ارزش های اجتماعی خانواده ها تحت تاثیر قرار گرفته و موجب شده تا شاهد تغییراتی در رفتار و گفتار و گفتمان نسل جوان باشیم. شبکه های اجتماعی مجازی و اینترنت مهم ترین این تکنولوژی ها می باشد که در دنیای امروز ما به گونه ای نفوذ کرده است که نمی توان زندگی بدون آن را تصور کرد، اما همین فضا آسیب های متعددی را با خود به دنبال داشته است که یکی از اصلی ترین این آسیب ها، در محیط خانواده و تغییر سبک زندگی و شکستن مرز باورها و ارزش ها به خصوص در میان بانوان و دختران جوان است؛ قشری که قرار است مولد و پرورش دهنده ی نسل های بعدی باشند و با تغییر در هویتشان، می توان هویت نسل ایرانی را استحاله کرد. غرب و حاکمان فضای مجازی برای نیل به چنین هدفی، برنامه ریزی گسترده ای دارند. این تحقیق به منظور بررسی تاثیر شبکه های اجتماعی با تاکید بر چهار مولفه (ویژگی) اصلی محیط تعاملی، فضای صمیمی و احساس رضایت، گروه ها، اجتماعات مجازی و محتوا و تولیدات شبکه های اجتماعی که منتج از این شبکه ها می باشد و تاثیر آن بر هویت نهاد خانواده صورت گرفته است. این پژوهش، کمی و از نوع توصیفی-تحلیلی است و از تکنیک پیمایش، در این مطالعه بهره گرفته شده است. جامعه آماری پژوهش شامل همه شهروندان مناطق چهارده گانه شهر اصفهان است که به مراکز مشاوره روانشناسی در شهر اصفهان مراجعه کرده اند که محقق به کمک جدول مورگان ۱۸۴ نفر از مراجعه کنندگان را به روش نمونه گیری سهمیه ای غیر احتمالی به عنوان حجم نمونه انتخاب کرده است. ابزار جمع آوری اطلاعات، پرسشنامه محقق ساخته شامل ۲۶ گویه بوده که روایی آن مبتنی بر نظر نخبگان و پایایی آن به شیوه آلفای کرونباخ با ضریب ۰.۸۸۰، که در سطح رضایت بخش است به دست آمد. نتایج حاصل از پژوهش، آشکار ساخت که بین شبکه های اجتماعی مجازی و هویت نهاد خانواده رابطه معناداری وجود دارد. بدین ترتیب که برخی ویژگی های شبکه های اجتماعی مجازی از جمله محیط تعاملی، فضای صمیمی و احساس رضایت، گروه ها و اجتماعات مجازی و محتوا و تولیدات شبکه های اجتماعی تاثیر غیر قابل انکاری بر هویت نهاد خانواده و ارزش های این نهاد مقدس دارد *Xi X*. عامل بنیادین در شکل گیری هویت های اجتماعی تعاملات انسانی است. در واقع فرد هنگامی که به تعامل با فرد دیگری می پردازد هویت خویشتن را به عنوان یک عضو جامعه پیدا می کند. هویت در بستر تعاملات اجتماعی تعریف می شود. ظهور فناوری های نوین ارتباطی، دگرگونی بنیادینی را در معاملات و ارتباطات انسانی ایجاد کرده است. از آنجا که انتقال و جریان فرهنگ از طریق ارتباطات صورت می گیرد، حوزه

فرهنگ که نظام‌هایی از عقاید و رفتارها را شامل می‌شود، با ظهور تکنولوژی جدید دستخوش دگرگونی‌های بنیادین می‌گردد. هویت فرهنگی، حول محورهایی همچون مرز جغرافیایی (سرزمین)، دین و مذهب، باورها و سنن فرهنگی، و زبان مشترک تعریف می‌شود. دستیابی به جامعه‌ی آنلاین، منجر به اجتماعی شدن بیشتر و سطوح بالاتری از جامعه‌پذیری می‌شود و در ایجاد ایدئولوژی و رفتارهای نو پدیدکنندگان اجتماعی تاثیر به‌سزایی دارد. در این مقاله براساس سوال اصلی تحقیق مبنی بر اینکه آیا فضای مجازی در طول دهه گذشته بر هویت فرهنگی افراد تاثیر گذار بوده است یا خیر؟ چارچوب نظری این تحقیق ملهم از نظریات استوارت هال، جنکینز، گیدنز، برگر و کاستلز است. این پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی است و روش مورد استفاده در آن کتابخانه‌ای است که ابزار گردآوری داده‌ها فیش برداری از مجموعه آثار مرتبط است. فضای مجازی به عنوان متغیر مستقل، هویت فرهنگی نیز به عنوان متغیر وابسته تعریف شده است، عوامل تاریخی، عوامل زبانی و عوامل ارزشی به عنوان شاخصهای هویت فرهنگی در نظر گرفته می‌شود XX.

بازتعریف نقش سنت‌ها و ارزش‌های فرهنگی

پیشرفت فناوری‌های دیجیتال و گستردگی استفاده از اینترنت باعث شده است که بسیاری از ارزش‌های سنتی تحت تاثیر قرار گیرند. جوامع سنتی که پیش‌تر ارزش‌های خود را از طریق خانواده و محیط‌های اجتماعی منتقل می‌کردند، اکنون با رقابت شدیدی از سوی رسانه‌های دیجیتال روبه‌رو هستند. این تغییرات می‌توانند به بحران‌های هویتی در میان نسل‌های جدید منجر شوند. پیشرفت فناوری‌های دیجیتال و گستردگی استفاده از اینترنت باعث شده است که بسیاری از ارزش‌های سنتی تحت تاثیر قرار گیرند. جوامع سنتی که پیش‌تر ارزش‌های خود را از طریق خانواده و محیط‌های اجتماعی منتقل می‌کردند، اکنون با رقابت شدیدی از سوی رسانه‌های دیجیتال روبه‌رو هستند. این تغییرات می‌توانند به بحران‌های هویتی در میان نسل‌های جدید منجر شوند. بنابراین با توجه به اهمیت شبکه‌های اجتماعی مجازی در عصر حاضر که با محبوبیت بی‌نظیر جهانی روبه‌رو هستند و اینکه هر روز چندین هزار کاربر عضو این شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌شود و همچنین با توجه به اینکه اکثریت کاربران شبکه‌های اجتماعی مجازی دانشجویان هستند؛ تحقیق حاضر در همین راستا انجام شده و هدف اصلی تحقیق این است که آیا فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی مجازی که از وسایل ارتباطی جدید و بعدی از جهانی‌شدن در حوزه ارتباطات هستند؛ چه تاثیری بر هویت جهانی کاربران دارند و آیا این شبکه‌های اجتماعی باعث تقویت گرایش به این هویت‌ها می‌شوند یا اینکه باعث تضعیف گرایش به هویت جهانی می‌شوند؟ آیا دانشجویان دانشگاه سیستان و بلوچستان که به لحاظ جغرافیایی در حاشیه قرار دارند نیز تحت تاثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی هستند و آیا این دانشجویان دارای هویت جهانی برجسته‌ای هستند و آیا شبکه‌های اجتماعی مجازی توانسته است هویت جهانی شان را ۷۱ برجسته‌تر کند؟ قابل ذکر است که در سال‌های اخیر مطالعات نسبتاً زیادی در ارتباط با شبکه‌های اجتماعی مجازی و تاثیرات آن بر کاربران و بخصوص بر هویت کاربران انجام شده است که میتوان به مطالعات ذیل اشاره کرد: سلطانی (۱۳۹۵) در پژوهشی که با عنوان "مطالعه رابطه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و هویت اجتماعی دانشجویان" انجام داد، به این نتیجه رسید که بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و کلیه ابعاد مطرح شده در حوزه هویت اجتماعی، به جز هویت ملی و هویت دینی، رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که از بین متغیرهای زمینه‌ای، متغیرهای سن، مقطع تحصیلی و قومیت رابطه معناداری با هویت جهانی دارند. همچنین یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که بین عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی با هویت جهانی تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین بین سابقه استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی هویت جهانی نیز رابطه معناداری مثبتی وجود دارد و باعث افزایش احساس تعلق به هویت جهانی شده‌اند. دو متغیر میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی و احساس آزادی رابطه معناداری با هویت جهانی نداشتند. در مجموع بر اساس یافته‌های تحقیق

می توان به این نتیجه رسید که شبکه های اجتماعی مجازی به عنوان نوعی اجتماع مجازی باعث تقویت گرایش به هویت جهانی و تقویت جنبه های بومی هویت ملی می شود XXI.

نقش الگوریتمها و داده های کلان در شکل گیری هویت

امروزه، هویت افراد نه تنها از طریق تعاملات اجتماعی بلکه توسط داده هایی که درباره آنها جمع آوری می شود، شکل می گیرد. الگوریتم های هوش مصنوعی و شبکه های اجتماعی با پیشنهاد محتوای سفارشی شده، ادراک کاربران از واقعیت را تغییر داده و به نوعی هویت آنها را هدایت می کنند. این مسئله می تواند منجر به ایجاد «اتاق های پژواک» شود که در آنها افراد تنها با دیدگاه های مشابه خود مواجه می شوند.

تهدیدها و فرصت های امنیتی در هویت دیجیتال

با گسترش هویت های دیجیتال، مسائل امنیتی نیز افزایش یافته اند. سرقت هویت، نظارت های دیجیتال و سوءاستفاده از داده های شخصی از جمله چالش های جدیدی هستند که هویت فردی را تحت تأثیر قرار داده اند. مطالعات نشان می دهد که فضای مجازی آثار منفی و تهدیدکننده ای را ایجاد کرده و نقش مخربی در برخی از ارزش ها و هنجارهای اجتماعی داشته است که امنیت اخلاقی و هویت کودکان جامعه را با آسیب های جدی روبرو ساخته است. با گسترش هویت های دیجیتال، مسائل امنیتی نیز افزایش یافته اند. سرقت هویت، نظارت های دیجیتال و سوءاستفاده از داده های شخصی از جمله چالش های جدیدی هستند که هویت فردی را تحت تأثیر قرار داده اند. مطالعات نشان می دهد که فضای مجازی آثار منفی و تهدیدکننده ای را ایجاد کرده و نقش مخربی در برخی از ارزش ها و هنجارهای اجتماعی داشته است که امنیت اخلاقی و هویت کودکان جامعه را با آسیب های جدی روبرو ساخته است. این تحقیق تلاش دارد تا تأثیرات حضور در شبکه های اجتماعی را بر دگرگونی هویت های جمعی بررسی کند. بنابراین هدف کلی از این پژوهش، بررسی معناداری تأثیرات حضور در فضای مجازی بر هویت افراد و تعیین سمت و سوی این تغییرات است. در چارچوب نظری این تحقیق عمدتاً از نظرات گیدنز و کاستلز در خصوص ویژگی های فناوری های جدید و تأثیرات هویتی آن بهره برده شده است. در این تحقیق از ابزار پرسشنامه برای جمع آوری اطلاعات استفاده شده است. جمعیت آماری همه شهروندان شهر اصفهان بود که به روش نمونه گیری سهمیه ای ۵۳۶ نفر از آنان به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. در این راستا، نتایج پژوهش نشان می دهد شبکه های اجتماعی تأثیر نسبتاً ضعیفی بر انواع مختلف هویت داشتند به طوری که شبکه های اجتماعی با ضریب تعیین ۱۱/۴ درصد بیشترین تأثیر را بر هویت مدرن و با ضریب تعیین ۱/۵ درصد کمترین تأثیر را بر هویت ملی داشتند. از سوی دیگر یافته های پژوهش نشان می دهد در حالی که برخی مؤلفه های شبکه های اجتماعی تأثیر منفی و معناداری بر هویت دینی و ملی داشتند، اما مدت زمان عضویت در شبکه های مجازی و واقعی تلقی کردن محتوای شبکه های اجتماعی تأثیر مثبتی بر میزان هویت مدرن افراد داشته است. فضای مجازی شبکه های اجتماعی اینترنتی یکی از مهم ترین ابزارها برای نمود یافتن اثرات جهانی شدن است. این فضای مجازی عرصه وسیعی از اطلاعات و نموده های مختلف معنایی را ایجاد می کند. افراد در مواجهه با این فضا و تکرار منابع در ساخت هویت، دچار تعلیق (به معنی معلق بودن و سردرگمی) می شوند. از بین رفتن زمان و مکان و نقش بیشتر فضا در دنیای مجازی تجلی آشکاری دارد. افراد در مواجهه با این فضای دوم، بنیان های هویت خود را متزلزل می بینند و دچار تردید و اضطراب می شوند. اگرچه شبکه های اجتماعی مجازی در فرایند ارتباطات می توانند دارای تأثیرات مثبت و منفی باشند، پژوهش حاضر تنها بر جنبه های بحران زای این فرایند تأکید کرده است و یکی از آثار فضای مجازی شبکه های اجتماعی را در جوامع، به خصوص جوامع در حال گذار، ایجاد بحران هویت ملی و دینی می دانند.

یافته های پژوهش نشان می دهد که براساس یک تقسیم بندی نسلی، نسل سوم بیشترین کاربران فضای مجازی در ایران بوده و بیش از نسل های دیگر در معرض آثار ناشی از شبکه های اجتماعی مجازی اند. فضای مجازی نوعی از

بحران هویت را در میان طیف گسترده‌ای از جوانان به وجود آورده و این بحران هویت در زمینه‌های فردی ناهمگونی - های هویتی را سبب شده و به نحوی تعادل اجتماعی را متأثر کرده است. همچنین شبکه‌های اجتماعی مجازی، باعث تغییرات اساسی در نهادهای هویت‌ساز شده‌اند و عوامل معناساز هویتی را دستخوش تغییر نموده‌اند XXI V. در مجموع، تغییرات دیجیتال باعث انعطاف‌پذیری و پویایی بیشتر در هویت فردی و جمعی شده‌اند، اما در عین حال چالش‌هایی مانند از دست رفتن هویت بومی، بحران هویت شخصی، افزایش تأثیر الگوریتم‌ها بر تصمیم‌گیری‌های فردی و تهدیدات امنیتی را نیز به همراه داشته‌اند. این تحولات نیازمند بررسی دقیق و تدوین سیاست‌های فرهنگی مناسب هستند تا بتوان اثرات منفی آن را کنترل کرده و از فرصت‌های آن به بهترین شکل بهره برد.

۱- بررسی ادبیات پژوهشی

تکنوپولی

مفهوم "تکنوپولی" (Technopoly) نخستین بار توسط نیل پستمن در کتاب Technopoly: The Surrender of Culture to Technology (۱۹۹۲) معرفی شد. او این اصطلاح را برای توصیف جوامعی به کار برد که در آن‌ها فناوری به نیروی تعیین‌کننده و غالب در شکل‌دهی ارزش‌ها، هنجارها و فرهنگ تبدیل می‌شود. پستمن جوامع بشری را از لحاظ رابطه‌شان با فناوری به سه دسته تقسیم می‌کند.

جوامع ابزارگرا	جوامعی که فناوری را به‌عنوان ابزاری در خدمت سنت‌ها و ارزش‌های فرهنگی خود می‌بینند (مانند جوامع قرون وسطایی)
جوامع تکنوکراتیک	جوامعی که فناوری را به‌عنوان یک نیروی مستقل و تأثیرگذار می‌پذیرند، اما همچنان ارزش‌های فرهنگی سنتی خود را حفظ می‌کنند (مانند جوامع دوران انقلاب صنعتی)
جوامع تکنوپولی	جوامعی که فناوری را به‌عنوان یک نیروی خودمختار و تعیین‌کننده می‌پذیرند، به‌طوری که ارزش‌ها و سنت‌های فرهنگی جای خود را به معیارهای فناورانه می‌دهند و تصمیمات اجتماعی و فرهنگی بر اساس پیشرفت‌های تکنولوژیکی گرفته می‌شود

پستمن استدلال می‌کند که ایالات متحده نخستین کشوری بود که به یک تکنوپولی کامل تبدیل شد، جایی که فناوری نه تنها ابزار توسعه بلکه نیروی غالب در شکل‌دهی ساختارهای اجتماعی و فرهنگی گردید. این روند با جهانی‌شدن فناوری به دیگر نقاط دنیا نیز گسترش یافته است.

ویژگی های جوامع تکنوپولی

۱- **فناوری به‌عنوان یک نیروی خودمختار:** در جوامع تکنوپولی، فناوری دیگر صرفاً ابزاری در خدمت انسان نیست، بلکه تعیین‌کننده تصمیمات و ارزش‌های اجتماعی است. سیطره داده‌ها و اطلاعات: پستمن استدلال می‌کند که جوامع تکنوپولی به سمت «اطلاعات‌محوری افراطی» سوق پیدا می‌کنند، به‌گونه‌ای که اطلاعات زیاد ولی فاقد زمینه (context) تولید می‌شود و این موضوع باعث کاهش قدرت تحلیل و تفکر انتقادی افراد می‌شود.

۲- تضعیف سنت‌ها و ارزش‌های فرهنگی: در تکنوپولی، سنت‌ها به‌عنوان موانعی برای پیشرفت فناوری تلقی شده و به تدریج کنار گذاشته می‌شوند.

۳- تصمیم‌گیری‌های تکنوکراتیک: سیاست‌گذاری‌ها و تصمیمات کلان بر اساس داده‌های فناوری و الگوریتم‌ها انجام می‌شود، نه ارزش‌های انسانی و اجتماعی.

تحلیل آثار نیل پستمن درباره تأثیر فناوری بر فرهنگ نقد فناوری‌گرایی در آثار پستمن نیل پستمن در چندین کتاب مهم، از جمله *Amusing Ourselves to Death* (۱۹۸۵) و *Technopoly* (۱۹۹۲)، به بررسی و نقد اثرات فناوری بر فرهنگ پرداخته است. او هشدار می‌دهد که پیشرفت‌های فناوری، در کنار مزایای خود، خطرات بزرگی نیز برای فرهنگ بشری به همراه دارند. برخی از مهم‌ترین ایده‌های او بشرح زیر است.

۱- فناوری به‌عنوان ابزار کنترل اجتماعی: پستمن معتقد است که در یک جامعه تکنوپولی، فناوری نه تنها شیوه‌های جدیدی برای زندگی ارائه می‌دهد، بلکه ابزار کنترل اجتماعی نیز محسوب می‌شود. برای مثال، داده‌کاوی و الگوریتم‌های تصمیم‌گیری می‌توانند آزادی فردی را کاهش دهند و هویت انسانی را تحت تأثیر قرار دهند.

۲- زوال تفکر انتقادی: پستمن هشدار می‌دهد که رسانه‌های دیجیتال و فناوری‌های جدید باعث کاهش قدرت تفکر انتقادی شده‌اند، زیرا اطلاعات به‌طور سطحی و بدون تحلیل عمیق به کاربران ارائه می‌شوند.

۳- بحران هویت فرهنگی: پستمن بیان می‌کند که در تکنوپولی، فرهنگ‌های بومی و سنتی به‌شدت تحت تأثیر فناوری‌های غربی قرار گرفته و در معرض خطر نابودی هستند.

پژوهش‌های بعدی درباره تأثیر فناوری بر فرهنگ پس از پستمن، محققان زیادی به بررسی تأثیرات فناوری بر فرهنگ پرداخته‌اند. برخی از آن‌ها رویکرد انتقادی او را تأیید کرده‌اند و برخی دیگر مزایای فناوری را نیز مورد توجه قرار داده‌اند. مقالاتی که در مطالعات اسپینگر و یونسکو منتشر شده‌اند^{xxv}، نشان داده‌اند که فناوری دیجیتالی می‌تواند فرهنگ‌های محلی را تضعیف کند و باعث ایجاد نوعی همگونی فرهنگی شود، اما در عین حال فرصت‌هایی برای تعامل فرهنگی نیز فراهم می‌کند.

۳. تحلیل چالش‌ها و فرصت‌ها

تأثیرات منفی:

بررسی بحران‌های هویتی، از بین رفتن ارزش‌های سنتی و همگونی فرهنگی و مستندسازی موارد و مطالعات موردی از جوامع مختلف برای تحلیل تأثیرات منفی بسیار حائز اهمیت است، بطوریکه مدیریت بحران مقوله‌ای نوپدید در زمینه مقابله با پیامدهای حوادث غیرمترقبه و بحران‌های ناشی از آنها است. مطالعات نشان می‌دهد تا کنون مدیریت بحران صرفاً به مشکلات کمی و مادی ناشی از سیل، زلزله و جنگ پرداخته و مشکلات کیفی و به‌ویژه بحران‌های معنوی مورد غفلت واقع شده است. یکی از این بحران‌های معنوی که سرچشمه بسیاری از بحران‌های دیگر به حساب می‌آید، بحران هویت است. در این نوشتار با توجه به اهمیت موضوع هویت در زندگی انسان و رابطه

دو سویه بین هویت انسان و آثار وی از یک سو و اهمیت شهرها و فضاهای شهری به عنوان یکی از دستاوردهای انسانی که نمادی از فرهنگ و تمدن جوامع هستند از دیگر سو و اهمیت هویت و بحران هویت در فضاهای شهری ضرورت مدیریت بحران های هویتی در این فضاها تبیین گردیده است^{xxvi}. فضای مجازی شبکه های اجتماعی اینترنتی یکی از مهمترین ابزارها برای نمود یافتن اثرات جهانی شدن است. این فضای مجازی عرصه وسیعی از اطلاعات و نموده های مختلف معنایی را ایجاد می کند. افراد در مواجهه با این فضا و تکثر منابع در ساخت هویت، دچار تعلیق (به معنی معلق بودن و سردرگمی) می شوند. از بین رفتن زمان و مکان و نقش بیشتر فضا در دنیای مجازی تجلی آشکاری دارد. افراد در مواجهه با این فضای دوم، بنیان های هویت خود را متزلزل می بینند و دچار تردید و اضطراب می شوند. اگر چه شبکه های اجتماعی مجازی در فرایند ارتباطات می توانند دارای تاثیرات مثبت و منفی باشند، پژوهش حاضر تنها بر جنبه های بحران زای این فرایند تاکید کرده است و یکی از آثار فضای مجازی شبکه های اجتماعی را در جوامع، به خصوص جوامع در حال گذار، ایجاد بحران هویت ملی و دینی می داند. بر اساس یک تقسیم بندی نسلی، نسل سوم بیشترین کاربران فضای مجازی در ایران بوده و بیش از نسل های دیگر در معرض آثار ناشی از شبکه های اجتماعی مجازی اند. فضای مجازی نوعی از بحران هویت را در میان طیف گسترده ای از جوانان به وجود آورده و این بحران هویت در زمینه های فردی ناهمگونی های هویتی را سبب شده و به نحوی تعادل اجتماعی را متاثر کرده است. همچنین شبکه های اجتماعی مجازی، باعث تغییرات اساسی در نهادهای هویت ساز شده اند و عوامل معناساز هویتی را دستخوش تغییر نموده اند^{xxvii}. در پژوهش غرابی و همکاران که نوجوانان تهرانی از نظر هویت ایدئولوژیکی و میان فردی بیشتر از همه در وضعیت مهلت مجاز و کمتر از همه در وضعیت اکتساب بودند. بین وضعیت هویت دختران و پسران تفاوت معنی دار دیده شد و هم چنین بین سبک های هویت با وضعیت های هویتی نیز ارتباط معنی داری به دست آمد. سبک هویت نامتمایز / اجتنابی بیشترین ارتباط را با وضعیت نامتمایز و سبک هویت هنجاری بیشترین ارتباط را با وضعیت تفویض اختیار و سبک هویت اطلاعاتی بیشترین ارتباط را با وضعیت اکتساب نشان دادند. در نتیجه نوجوانان تهرانی از نظر وضعیت هویتی کمتر در وضعیت اکتساب و یا سبک اطلاعاتی هستند^{xxviii}. همراه با تحولات ایجاد شده در نظم و نسق داخلی و محیطی فردی - جهانی شده ایران، نیاز مدنی برای چارچوبدهی مفهومی به لایه های هویت متکثر ایرانی، بیش از پیش محسوس شده است. به رغم این نیاز مدنی، نه نگاه وحدت گرای پیشینی - نظم اولیه ای (قومی - فرقه ای) به هویت انسانی توانسته هویت پیشامدرن ایرانی را همچون سابق پایدار نگه دارد، و نه تلاش برای جایگزین ساختن هویت ملی نوین توانسته درونی شود. پژوهش حاضر توان مدل «هویت گفتمانی» را در تحقق آرمان های قانون اساسی در تحقق حقوق این گروه ها به آزمون گذاشته است. لذا فرضیه پژوهش سیف زاده و همکاران اعلام می دارد که با مدل «هویت گفتمانی» می توان همپارچگی هویت ملی ایرانی را در فضای سیال نظم نوین حفظ نمود. همپارچه گرائی گرچه بر محور نقش آفرین نهاد ملت - دولت سامان می یابد، اما بر خلاف نگاه مدرنیستی، زائل کننده دیگر لایه های هویتی نیست^{xxix}. از دوره رواج تجربه گرای، به فطرت به مثابه کیفیت خلقت انسان با ویژگی های فرامادی توجه جدی نشده است و بیشتر پژوهش های انجام شده در باب سرشت نوعی انسان، یا رویکردی مادی دارد، به گونه ای که اساسا به انکار ذاتمندی انسان انجامیده (سرشت ستیز) یا با نوعی تقلیل گرایی آدمی به ابعاد فیزیکی، ظرفیت های فرهنگی هویتی انسان به داشته هایی از قبیل ابعاد فیزیولوژیکی و ژنتیکی فروکاسته شده (سرشت پذیر مادی) و به تدریج، درک

انسان از هویت نوعی خویش و دیگری فرهنگی را با چالش مواجه ساخته است. این نوشتار براساس پژوهش محدث و همکاران می‌کوشد بر پایه انسان‌شناسی قرآنی، با رویکردی فرامادی و با روش «توصیفی تحلیلی»، ظرفیت‌های فرهنگی هویتی جهان فطری را به مثابه زیست جهان بنیادین و مشترک میان جهان‌های متکثر فرهنگی بررسی کند. جهان فطری با برخورداری از ثبات، اشتراک میان انسان‌ها، و قوانین عامی همچون «انکارناپذیری اصل واقعیت» (در حوزه بینش‌ها) و «گرایش به کمال مطلق» (در حوزه گرایش‌ها)، می‌تواند زمینه‌ساز درکی از هویت نوعی انسان و ایجاد تعامل میان جهان‌های فرهنگی متکثر را فراهم سازد. برخی از یافته‌های استخراج شده از این پژوهش مانند قدرت بازدارندگی فوق‌العاده بالا در برابر انکار بعد شناختاری مطلق علم در حوزه «ادراکات حقیقی»، ظرفیت هدایت‌گری اعتباریات به سمت گرایش‌های عالی انسانی در حوزه «ادراکات اعتباری»، قدرت جذب فرافرهنگی، توان دیپلماسی عمومی، جلوگیری از شکاف نسل‌ها، معنادار کردن بازگشتن به خویش‌است^{xxx}. یکی از ویژگی‌ها و مسایل جوامع بشری تنوعات هویتی و نحوه سیاست‌گذاری و مدیریت آنها جهت دستیابی به انسجام هویتی است که تلاش‌های صورت گرفته در این مورد توسط نظام‌های سیاسی در قالب الگوهایی چون یکسان‌سازی و تکثرگرایی نمود یافته است. ایران نیز با این پدیده مواجه بوده و یکی از مسایل امروزه آن ضرورت ارایه الگویی بومی و مطلوب در این زمینه است. ترکرانی در پژوهش خود در پی پاسخ به چیستی چنین الگویی است. به نظر می‌رسد با عنایت به نیازهای جدید خردی هویت‌ها از یک طرف و سابقه دین و مذهب در ایران از طرف دیگر، الگوی شهروندی دین‌پایه بهترین نمونه است که انسجام ملی و هویتی را در کشور ما تامین خواهد کرد، او سعی کرده تا با استفاده از روش طراحی سیستمی چگونگی عملیاتی شدن این مدل بومی را نشان دهد^{xxxi}. ساختارهای هویتی ایران از یک سو ویژگی‌های خاص تاریخی و فرهنگی ملیت ایرانی را در این نقطه ویژه جغرافیایی بازنمایی می‌کند. و از دگر سو، انتخاب آگاهانه یا تاثیرپذیری انفعالی از فرهنگ‌های دیگر را نشان می‌دهد. به واقع، در تاریخ طولانی ایران راز تفاوت دو حرکت متفاوت جوشش فرهنگی و ریزش اندوخته‌های تاریخی چیست؟ چرا در یک زمان، باروری و شکوفایی هویت ایرانی را شاهد هستیم و در زمان دیگر، جایگاه فرودست آن را نظاره می‌کنیم؟ آیا سازوکاری برای جذب‌ها و حذف‌های عناصر فرهنگی بیگانه می‌توان تصور کرد که توأم با آن، از استقلال فرهنگی ایرانی خبر دهد؟ دوره‌های گوناگون تاریخی حکایت از تحولاتی بنیادین فرهنگی و هویتی داشته است که دو مسیر جداگانه را به تصویر می‌کشد در نخست خودباختگی و دوما انفعال فرهنگی و رشد و تعالی فکری. روشن است که فرهنگ بیگانه تسلیم‌پذیری تمام‌عیار را درخواست می‌کند، اما کدام ویژگی‌های انحصاری هویت ایرانی این هدف شوم را تسهیل بخشیده و کدام ویژگی‌ها در برابر آن با افتخار سر برافراشته است؟ محقق سعی کرده است که نشان دهیم ساختارهای هویتی ایرانی در دوره پس از انقلاب اسلامی از دو سیاستگذاری متفاوت برای حفظ و بقا، و تداوم و بالندگی تاثیر پذیرفته است. اما آیا هر دو این سیاست‌ها به این هدف دست یافته‌اند؟ ارایه تصویری دقیق از ویژگی‌های هویت ایرانی و تبیین نقش ساختارها در گزینش آزاد افراد و گروه‌ها می‌تواند کمک ارزنده‌ای به کاهش رویارویی‌های فکری ایران کنونی کرده و اصول مسلم حاکم بر رفتار را به طور اندیشیده شده تعیین کند^{xxxii}. جنگ در پژوهش خود به شناسایی و فهم انواع مواجهه‌جویان ایرانی با جهانی شدن در زندگی روزمره می‌پردازد. نتایج در پنج سنخ کلی، تجربه محلی گرایانه (خاص‌گرایی) در قالب تجربه رد امر جهانی بر مبنای منابع محلی و همچنین،

انواع تجربه جهانی-محلی گرای (عام گرایی) در چارچوب چهار مواجهه انفعالی، التقاطی، ابداعی و چند گانه با امر جهانی به دست آمد xxxi i.

فرصت‌های موجود:

شهرداری ها به عنوان نهادهای مدیریتی و پیشگام در توسعه شهری، نقش برجسته ای در حفظ و ترویج فرهنگ محلی و منطقه ای ایفا می کنند. این مقاله به بررسی ابعاد مختلف این نقش می پردازد، شامل حفظ آثار تاریخی و فرهنگی، توسعه گردشگری فرهنگی، استفاده از فناوری های دیجیتال، ترویج زبان و ادبیات محلی، تقویت هویت فرهنگی در مدارس، و همکاری با سازمان های بین المللی. شهرداری ها با بازسازی بناهای تاریخی، حمایت از هنرمندان محلی، طراحی مسیرهای گردشگری فرهنگی، و استفاده از ابزارهای دیجیتال مانند شبکه های اجتماعی و واقعیت مجازی، به ترویج فرهنگ منطقه کمک می کنند. همچنین، با ادغام فرهنگ محلی در برنامه های آموزشی و حمایت از زبان و ادبیات منطقه ای، به انتقال این هویت به نسل بعد می پردازند. همکاری با سازمان های بین المللی مانند یونسکو نیز به ثبت آثار تاریخی و معرفی فرهنگ منطقه به سطح جهانی کمک می کند. شهرداری ها با برنامه ریزی استراتژیک و بهره گیری از منابع موجود، می توانند فرهنگ محلی را حفظ کرده و آن را به عنوان عامل جذب گردشگری و توسعه اقتصادی و اجتماعی شهر تبدیل کنند. این نقش، به حفاظت از هویت فرهنگی مناطق در برابر تأثیرات فرهنگ های خارجی و ایجاد اعتماد به فرهنگ محلی کمک می کند xxxi v. در پژوهش نادر نینوایی به اختصار بیان می شود که در دنیای امروز آثار تاریخی و میراث فرهنگی به سبب نگاه توسعه طلب شهری و شرایط نامساعد محیطی با مخاطرات جدی مواجه هستند. این در حالی است که حفاظت از آثار تاریخی و میراث فرهنگی هم از جهت انتقال این میراث ارزشمند به آیندگان و هم به سبب تأثیری که جاذبه های تاریخی می توانند بر جذب گردشگر و درآمدزایی برای کشور داشته باشند، بسیار حائز اهمیت هستند. نتایج پژوهش های انجام شده نشان می دهد که یکی از مهم ترین راهکارهای نجات میراث فرهنگی ملموس و ناملموس، آشنا شدن عموم مردم با اهمیت این میراث و درک روایت ها و داستان هایی است که پشت هر اثر تاریخی یا آیین و رسم محلی قرار داشته و آنها را با اهمیت می کند xxxv. در دنیای پیچیده و پویا امروز، تعادل بین تجربه های سنتی و ابتکارات نوآورانه در طراحی برنامه های آموزشی اهمیت بسیاری دارد. این مقاله به بررسی چالش ها و فرصت های موجود در تعادل بین سنت و نوآوری در طراحی برنامه های آموزشی می پردازد. در پژوهش کمالی و همکاران، این چالش ها شامل تضادهای میان اصالت و تجدیدنظر، مقایسه روشهای آموزشی سنتی با رویکردهای نوآورانه و تحولات ناشی از تغییر در فرهنگ آموزشی می شوند. در ادامه به مزایای ترکیب تجربه های سنتی با ابتکارات نوآورانه می پردازد. این مزایا شامل افزایش تعامل های دانش آموزان، ترغیب به تفکر انتقادی و حل مسئله، و توسعه توانایی های عملی و کاربردی می باشند. در پایان، این نمونه ها نشان می دهند که چگونه با بهره گیری از مفاهیم سنتی و همچنین انطباق با تغییرات جدید، برنامه های آموزشی جذاب و کارآمدی طراحی می شوند xxxvi. شفیع در پژوهش خود به بررسی نحوه تلفیق فناوری های پیشرفته با عناصر فرهنگی منطقه در طراحی و توسعه شهرها می پردازد. شهرهای هوشمند و فرهنگ محور، علاوه بر استفاده از فناوری های نوین برای بهبود کیفیت زندگی شهروندان، به حفظ هویت فرهنگی، تقویت تعامل اجتماعی و ایجاد محیط های زندگی معنادار می پردازند. نقش شهرداری ها شامل شناسایی عناصر فرهنگی منطقه، استفاده از

فناوری‌های دیجیتال برای حفظ آثار تاریخی، طراحی فضاهای عمومی با الهام از فرهنگ محلی، حمایت از هنرمندان و صنایع دستی، و برگزاری فعالیتهای فرهنگی است^{xxxvi}. با بررسی نقش هوش مصنوعی و فناوری‌های دیجیتال در بهبود فرآیندهای مدیریت فرهنگی، افزایش دسترسی به منابع فرهنگی و ارتقای تجربیات فرهنگی میتوان نتیجه گرفت که با استفاده از این فناوری‌ها می‌توان به حفاظت و بازسازی میراث فرهنگی، بایگانی و دسترسی دیجیتال، تجربیات تعاملی و واقعیت مجازی، تحلیل و پیش‌بینی رفتار فرهنگی، شخصی‌سازی تجربیات فرهنگی، مدیریت رویدادهای فرهنگی، تولید محتوای فرهنگی، ارتباطات و مشارکت عمومی، حفاظت از تنوع فرهنگی و مدیریت منابع و بودجه اقدام کرد^{xxxvii}. امروزه تقریباً در هر جایی از دنیا که بنگریم انسان‌ها به گونه‌ای از اینترنت و فضای مجازی استفاده میکنند. این فناوری نوین ارتباطی بخش مهمی از زندگی انسان‌ها در عرصه‌های مختلف شده است و این به معنای تاثیر آن گاه به صورت اثر مثبت و گاه اثر منفی در هنر، فرهنگ، اقتصاد و ... میباشد. عصر حاضر دنیای رویا گونه را در پیش چشم‌ها مجسم میکند و حتی فراتر از آنچه در ذهن ما می‌گنجد. از زیبایی و رفاه و آرامش و امکانات، همه و همه در بازه‌ای گسترده از نظام سرمایه، شکل و تعریفی جدید پیدا کرده اند که با توجه به شرایط و موقعیت نیاز و جایگیری آنها تعریف و معنای ویژه خود را می‌یابند. در دنیایی که اطلاعات بی حد و مرز است، ما قادریم که کارهایمان را به صورت دیجیتالی منتشر کنیم؛ و آنها را دسترس همگان قرار دهیم، فارغ از این که در کجا باشند و چه زمانی بخواهند آن را ببینند. این امکان تنها پخش کردن اطلاعات نیست؛ بلکه یکی از این ابزارهایی است که از آن برای ایجاد یک فرهنگ جهانی، تلاش میشود. یکی از این ابزارها رسانه‌ها و فضای مجازی است. این رسانه‌ها با ایجاد فضای مجازی رسانه‌ها با تکثیر نشانها و اطلاعات به واسطه خنثی کردن و از بین بردن یکسره محتوا، منجر به نابودی معنا و حتی تمایزات میان رسان و واقعیت میشوند. و قرار دادن مخاطب در دنیای سایبری به ساخت دنیای آرمانی و نه تنها واقعی بلکه فرای واقعیت دست می‌زنند. در این مقاله قصد داریم با مروری بر مقالات تایید شده پیشین به تاثیرات مثبت و منفی فناوریهای نوین در فضای مجازی و هنر بپردازیم هم چنین انواع هنر در حال حاضر در فضای مجازی و اینترنت در حال گسترش است را تعریف کرده و به تعاریف متعدد آن بپردازیم هم چون هنر در اینترنت، هنر در شبکه، هنر دیجیتال و ... و همچنین تاثیر فضای مجازی در بهتر دیده شدن آن اثر هنری را مورد بررسی قرار دهیم. در نتیجه در این مقاله با بررسی و مرور بر چندین مقاله اثرات استفاده از ابزارها و فناوری‌های نوین در هنر و فضای مجازی را مورد بررسی قرار خواهیم داد. در این پژوهش که توسط پیوند و همکاران انجام شده سعی بر آن است تا دو عامل رسانه و هنر به عنوان ابزارهای فضای سایبری در رسیدن به اهداف و برنامه ریزی‌های نظام سرمایه داری و قدرت حاکم بررسی شود و علاوه بر آن این بحث مطرح و تحلیل خواهد شد که چگونه رسانه‌ها ابزاری برای نظارت اجتماعی، توسط نظام قدرت میشوند. امید است در نهایت به نتایج روشن و واضحی دست یابیم تا واقعیت دنیای حقیقی را با باور و بهای دنیای خیال و مجاز را با مصرف گرایی خرد و شعور و عمر با ارزش خود تلف نکنیم^{xxxix}. شهرها به عنوان مکان‌هایی که انسان در آنها زندگی می‌کند، نه تنها نیازهای مادی او را برطرف میکنند، بلکه بر روی روابط اجتماعی، فرهنگی و هویت افراد تاثیر گذارند. از این رو، طراحی شهرها به منظور حفظ میراث فرهنگی و تاریخی و ترویج هویت محلی اهمیت بسیاری دارد. برخی از مولفه‌های مانند ترویج هویت محلی، استفاده از فناوری، ارتقاء فضاهای عمومی، نگهداری و بازسازی، آموزش و آگاهی بخشی، مدیریت پایدار و ارتباط با مجامع محلی با توجه به تحقیقات انجام شده در زمینه طراحی شهرها به منظور

حفظ میراث فرهنگی و تاریخی، ترویج هویت محلی، بازآفرینی و نمادسازی مکان، میتوان نتیجه گرفت که این موضوع یک ارتباط چالش برانگیز بین فرهنگ و شهرسازی است. از این رو، ضروری است که طراحان و سیاستگذاران شهری در طرح ها و برنامه های خود به این مسائل توجه ویژه ای داشته باشند تا شهرها به عنوان محیط هایی با هویت منحصر به فرد و میراث دار شناخته شوند.^{xl}

۴- راهکارها و پیشنهادات

استراتژی های سیاستگذاری:

تدوین و اجرای سیاست های ملی و بین المللی نقش مهمی در حفاظت از تنوع فرهنگی ایفا کرده اند. در ادامه، به چند نمونه از این سیاست ها و تأثیرات آنها بر حفاظت از فرهنگ پرداخته می شود:

۱. سیاست گذاری آموزشی و تنوع فرهنگی در ایران

پذیرش تنوع فرهنگی و احترام به سنت ها و فرهنگ های اقوام مختلف، از ویژگی های فرهنگی و حقوقی ایران محسوب می شود. سیاست گذاری های آموزشی با تأکید بر رعایت حقوق شهروندی و حفظ میراث فرهنگی اقوام، به تقویت هویت ملی و انسجام اجتماعی کمک کرده اند.^{xli}

۲. سیاست های رسانه ای و تنوع فرهنگی

رسانه های محلی، به ویژه شبکه های استانی صدا و سیما، با انعکاس فرهنگ ها و زبان های محلی، نقش مهمی در ترویج و حفاظت از تنوع فرهنگی ایفا می کنند. سیاست گذاری مناسب در این حوزه می تواند به افزایش مشارکت فرهنگی اقوام و تقویت هویت ملی منجر شود.^{xlii}

۳. سیاست های کلان فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

بررسی سیاست های کلان فرهنگی نشان می دهد که تدوین سیاست های مناسب و متناسب با شرایط فرهنگی کشور، می تواند به نقش آفرینی مؤثر در حوزه فرهنگ و حفاظت از تنوع فرهنگی کمک کند.^{xliii}

۴. سیاست گذاری فرهنگی در مواجهه با جهانی شدن

جهانی شدن تأثیرات متعددی بر سیاست گذاری فرهنگی داشته است. جمهوری اسلامی ایران با تدوین سیاست های فرهنگی مناسب، سعی در حفظ، گسترش و تقویت فرهنگ ملی در مواجهه با چالش های جهانی شدن دارد.^{xliiv}

این سیاست ها با تأکید بر تنوع فرهنگی و احترام به فرهنگ های محلی، به حفاظت و تقویت فرهنگ های مختلف در ایران کمک کرده اند. برای دستیابی به همزیستی مسالمت آمیز بین فناوری های نوین و فرهنگ های سنتی، می توان راهکارهای زیر را در نظر گرفت.

۱. ترویج فرهنگ پذیری مبتنی بر عقلانیت

پذیرش عناصر مفید فناوری‌های جدید در بستر عقلانیت می‌تواند به همزیستی مسالمت‌آمیز بین فرهنگ‌های سنتی و نوین منجر شود. این فرآیند نیازمند ارزیابی دقیق و بازتولید فرهنگی است تا از خودبیگانگی جلوگیری شده و ارزش‌های بومی حفظ شوند^{xlv}.

۲. توسعه آموزش و آگاهی‌بخشی

آموزش جوامع سنتی درباره مزایا و معایب فناوری‌های جدید می‌تواند به کاهش مقاومت در برابر تغییر کمک کرده و زمینه را برای پذیرش آگاهانه فراهم سازد.

۳. ایجاد سیاست‌های حمایتی و تنظیم‌گری مناسب

دولت‌ها و نهادهای مرتبط باید سیاست‌هایی تدوین کنند که از یک سو از توسعه فناوری حمایت کرده و از سوی دیگر، از فرهنگ‌های سنتی در برابر تهدیدات احتمالی محافظت نمایند.

۴. تقویت رسانه‌های محلی و سنتی

رسانه‌ها می‌توانند با انعکاس فرهنگ‌ها و زبان‌های محلی، نقش مهمی در ترویج و حفاظت از تنوع فرهنگی ایفا کنند. سیاست‌گذاری مناسب در این حوزه می‌تواند به افزایش مشارکت فرهنگی اقوام و تقویت هویت ملی منجر شود.

۵. تشویق به نوآوری‌های بومی

حمایت از توسعه فناوری‌هایی که ریشه در فرهنگ و نیازهای محلی دارند، می‌تواند به همزیستی بهتر بین فناوری و فرهنگ سنتی کمک کند.

۶. برگزاری گفتگوها و نشست‌های بین فرهنگی

ایجاد فضاهایی برای تبادل نظر بین نمایندگان فرهنگ‌های سنتی و توسعه‌دهندگان فناوری می‌تواند به درک متقابل و یافتن راه‌حل‌های مشترک منجر شود.

با اجرای این راهکارها، می‌توان به تعادلی پایدار بین حفظ ارزش‌های فرهنگی سنتی و بهره‌برداری از مزایای فناوری‌های نوین دست یافت. برای دستیابی به همزیستی مسالمت‌آمیز بین فناوری‌های نوین و فرهنگ‌های سنتی، مقالات علمی ایرانی پیشنهادی متعددی ارائه داده‌اند که در ادامه به برخی از آنها اشاره می‌شود.

۱. تلفیق فناوری‌های نوین با معماری بومی و سنتی در توسعه پایدار خانه‌ها

این مقاله پیشنهاد می‌کند که با ترکیب فناوری‌های مدرن و راهکارهای معماری سنتی، می‌توان به توسعه پایدار در ساخت خانه‌ها دست یافت. این رویکرد نه تنها به بهبود کیفیت زندگی کمک می‌کند، بلکه به حفظ هویت فرهنگی و معماری بومی نیز می‌انجامد^{xlvi}.

۲. راهکارهای حفظ اصالت و هویت معماری ایرانی در استفاده از فناوری‌های نوین

این پژوهش بر اهمیت حفظ هویت معماری ایرانی تأکید دارد و پیشنهاد می‌دهد که با بهره‌گیری هوشمندانه از فناوری‌های جدید، می‌توان اصالت معماری سنتی را در طراحی‌های معاصر حفظ کرد^{xlvi}.

۳. چالش‌های توسعه فناوری در حفاظت از میراث معماری ایرانی

این مقاله به بررسی موانع و چالش‌های موجود در به‌کارگیری فناوری‌های نوین برای حفاظت از میراث معماری ایرانی می‌پردازد و پیشنهاد می‌کند که با توسعه فناوری‌های بومی و آموزش متخصصان، می‌توان این چالش‌ها را مرتفع کرد و به حفاظت بهتر از فرهنگ و معماری سنتی دست یافت^{xlviii}.

این پیشنهادها نشان می‌دهند که با رویکردهای مناسب، می‌توان از فناوری‌های نوین برای تقویت و حفاظت از فرهنگ‌های سنتی بهره برد و به همزیستی مسالمت‌آمیز بین این دو دست یافت.

• نقش نهادها و سازمان‌های فرهنگی:

○ بررسی نقش مؤسسات فرهنگی، آموزشی و هنری در ترویج فرهنگ‌های بومی.

مؤسسات فرهنگی، آموزشی و هنری در ایران نقش بسزایی در ترویج و حفاظت از فرهنگ‌های بومی ایفا کرده‌اند. در ادامه، به بررسی این نقش‌ها با استناد به مقالات علمی می‌پردازیم:

۱. نقش آموزش و پرورش در حفظ فرهنگ بومی و محلی: آموزش و پرورش با تأکید بر فرهنگ بومی در کتب درسی و توزیع ماهنامه‌های مرتبط در مدارس، به تقویت و حفظ فرهنگ‌های محلی کمک می‌کند. این اقدامات باعث می‌شود دانش‌آموزان با آداب و رسوم منطقه خود آشنا شده و آن‌ها را ارزشمند بشمارند^{xl ix}.

۲. مراکز فرهنگی و هنری در احیای هنرهای سنتی: مراکز فرهنگی و هنری با ارائه برنامه‌ها و کارگاه‌های آموزشی مرتبط با هنرهای سنتی، به حفظ و احیای این هنرها می‌پردازند. این مراکز با ایجاد فضاهایی برای نمایش و آموزش هنرهای بومی، نسل جدید را با ارزش‌های فرهنگی آشنا می‌سازند[!].

۳. مدیریت فرهنگی در حفظ و ترویج فرهنگ بومی: مدیریت فرهنگی با برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌هایی نظیر ثبت و حفظ میراث فرهنگی، آموزش و ارتقاء آگاهی عمومی، به حفظ و ترویج فرهنگ بومی کمک می‌کند. این اقدامات باعث می‌شود ارزش‌ها، آداب و رسوم، و هویت فرهنگی جامعه بومی حفظ و تقویت شودⁱ.

۴. نقش نهادهای تعلیم و تربیت در فرهنگ‌پذیری دانش‌آموزان: نهادهای آموزشی با ارائه برنامه‌های درسی متناسب با فرهنگ بومی و برگزاری فعالیت‌های فرهنگی، به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا هویت فرهنگی خود را بشناسند و به آن افتخار کنند. این فرآیند به تقویت هویت ملی و انسجام اجتماعی منجر می‌شودⁱⁱ.

۵. نقش هنر در ترویج فرهنگ و هویت ملی: هنر به عنوان ابزاری قدرتمند، می‌تواند ارزش‌ها، باورها و سنت‌های یک جامعه را به نمایش بگذارد و افراد را به تفکر درباره آن‌ها دعوت کند. از این رو، هنر در ترویج فرهنگ و هویت ملی نقش مهمی داردⁱⁱⁱ!

این نمونه‌ها نشان می‌دهند که مؤسسات فرهنگی، آموزشی و هنری با اجرای برنامه‌ها و سیاست‌های مناسب، به طور مؤثری در ترویج و حفاظت از فرهنگ‌های بومی نقش‌آفرینی می‌کنند.

مثال‌های موفق این حوزه

بر اساس مطالعات و مقالات علمی ایرانی، فناوری‌های نوین نقش مهمی در تقویت و حفظ هویت فرهنگی جوامع داشته‌اند. در ادامه، به چند نمونه از این موارد اشاره می‌شود.

۱. نقش وبلاگ‌ها در حفظ هویت فرهنگی

مطالعه‌ای نشان می‌دهد که وبلاگ‌ها به عنوان ابزارهای فناوری اطلاعات، بستری برای بیان و ترویج ارزش‌ها و سنت‌های فرهنگی فراهم کرده‌اند. این فضاها امکان تبادل نظر و اشتراک‌گذاری محتواهای مرتبط با فرهنگ بومی را فراهم می‌کنند و به این ترتیب به حفظ و تقویت هویت فرهنگی کمک می‌نمایند!^{iv}

۲. تأثیر فناوری‌های نوین ارتباطی بر سبک‌های هویت

پژوهشی دیگر به بررسی تأثیر فناوری‌های نوین ارتباطی بر سبک‌های هویتی پرداخته و نشان داده است که این فناوری‌ها می‌توانند با ایجاد فرصت‌های جدید برای بیان و تجربه هویت فرهنگی، به تقویت آن کمک کنند!^v

۳. نقش رسانه‌های جمعی و فضای مجازی در هویت ملی

مطالعه‌ای به بررسی ارتباط رسانه‌های جمعی و فضای مجازی با هویت ملی پرداخته و نشان داده است که این رسانه‌ها می‌توانند با ارائه محتوای فرهنگی مناسب، به تقویت هویت ملی و فرهنگی کمک کنند!^{vi}

این مطالعات نشان می‌دهند که استفاده هوشمندانه از فناوری‌های نوین می‌تواند به عنوان ابزاری مؤثر در حفظ و تقویت هویت فرهنگی جوامع عمل کند.

۵. نتیجه‌گیری

• جمع‌بندی یافته‌ها

در این پژوهش، چالش‌ها و فرصت‌های ناشی از پیشرفت فناوری در عصر تکنوپولی بر هویت فرهنگی مورد بررسی قرار گرفت. با استناد به مقالات معتبر ایرانی، چالش‌های اصلی عبارت بودند از: بحران‌های هویتی، تضعیف ارزش‌های سنتی، و همگونی فرهنگی ناشی از گسترش فناوری‌های دیجیتال، بسیاری از جوامع با خطر فراموشی زبان‌ها، هنرهای بومی و سبک‌های زندگی سنتی مواجه شده‌اند که نیازمند راهکارهای عملی و سیاست‌گذاری‌های فرهنگی است.

از سوی دیگر، فرصت‌هایی نیز وجود دارد که می‌توان از آن‌ها برای حفاظت از فرهنگ‌های بومی بهره برد. فناوری‌های نوین ارتباطی، رسانه‌های دیجیتال، و بسترهای آموزشی مجازی می‌توانند به انتقال و بازآفرینی هویت فرهنگی کمک

کنند. تجربه موفق برخی کشورها در استفاده از فناوری برای تقویت هویت فرهنگی نشان داده است که این ابزارها، اگر به درستی مدیریت شوند، می‌توانند عاملی برای ترویج سنت‌ها و ارزش‌های ملی باشند.

- ضرورت اتخاذ راهکارهای نوین

با توجه به یافته‌های این پژوهش، لازم است سیاست‌گذاران فرهنگی و آموزشی راهکارهایی نوین برای همزیستی مسالمت‌آمیز بین فناوری و فرهنگ‌های سنتی تدوین کنند. اقداماتی نظیر توسعه اپلیکیشن‌های آموزشی برای ترویج زبان‌های محلی، دیجیتالی‌سازی آثار هنری سنتی، و گسترش پلتفرم‌های محتوایی برای نمایش فرهنگ‌های بومی می‌توانند به حفظ و احیای هویت‌های فرهنگی کمک کنند. همچنین، حمایت از تولید محتوای دیجیتال مرتبط با میراث فرهنگی و ایجاد قوانین حمایتی برای تولیدکنندگان محتوای فرهنگی از دیگر اقدامات ضروری در این زمینه است.

- نتیجه‌گیری

در مجموع، عصر تکنوپولی همزمان با ایجاد چالش‌های جدی برای فرهنگ‌های بومی، فرصت‌های بی‌نظیری نیز برای حفظ و بازآفرینی هویت فرهنگی فراهم آورده است. اتخاذ رویکردهای هوشمندانه در بهره‌گیری از فناوری، نه تنها می‌تواند مانع از زوال فرهنگ‌های سنتی شود، بلکه می‌تواند آن‌ها را با استفاده از ابزارهای دیجیتال تقویت کند. توجه به این موضوع و سرمایه‌گذاری در حوزه فناوری‌های فرهنگی، گامی مؤثر در راستای حفاظت از هویت‌های ملی در دنیای مدرن خواهد بود.

- پیشنهاد مسیرهای پژوهشی آینده

با توجه به پیچیدگی و پویایی تأثیرات فناوری بر فرهنگ، پژوهش‌های آینده باید بر شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های جدید در این حوزه تمرکز کنند. پژوهش‌های آینده باید از رویکردهای میان‌رشته‌ای بهره ببرند تا ابعاد مختلف تأثیر فناوری بر فرهنگ را به دقت تحلیل کنند. شناسایی حوزه‌های نیازمند پژوهش بیشتر، توسعه چارچوب‌های نظری جامع، و پایش مستمر تغییرات فرهنگی در طول زمان، از جمله موضوعاتی هستند که می‌توانند به تدوین راهکارهای مناسب جهت حفاظت از هویت‌های فرهنگی در عصر تکنوپولی منجر شوند. این مسیرهای پژوهشی، در کنار تدوین سیاست‌های هوشمندانه، زمینه‌ساز همزیستی مسالمت‌آمیز بین فناوری‌های نوین و فرهنگ‌های سنتی خواهند بود. برخی از مهم‌ترین مسیرهای پژوهشی که می‌توانند به درک بهتر این رابطه و ارائه راهکارهای مؤثر کمک کنند، عبارتند از

۱- شناسایی حوزه‌های نیازمند پژوهش بیشتر برای یافتن راهکارهای مناسب

توسعه مدل‌های نظری برای تحلیل تأثیرات فناوری بر هویت فرهنگی: تاکنون بسیاری از مطالعات بر توصیف تغییرات فرهنگی تمرکز داشته‌اند، اما نیاز به چارچوب‌های نظری جامع برای تحلیل دقیق‌تر این تحولات وجود دارد.

۲- بررسی تطبیقی بین فرهنگ‌های مختلف

مطالعه جوامع مختلف و مقایسه راهکارهای آنها در مقابله با چالش‌های هویتی می‌تواند به سیاست‌گذاران و پژوهشگران در طراحی مدل‌های مؤثرتر کمک کند.

۳- تحلیل تأثیر رسانه‌های دیجیتال بر نسل‌های مختلف

بررسی میزان و نوع تأثیر فناوری بر نسل‌های متفاوت (مثلاً تفاوت میان تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر جوانان در مقابل سالمندان) می‌تواند زمینه‌ای مهم برای مطالعات آینده باشد.

۴- ارزیابی سیاست‌های ملی و بین‌المللی در حوزه حفاظت از فرهنگ

برخی کشورها برنامه‌های ویژه‌ای برای حفاظت از فرهنگ‌های بومی در برابر تأثیرات فناوری دارند. پژوهش در مورد میزان موفقیت این سیاست‌ها می‌تواند برای سایر کشورها راهگشا باشد.

• اهمیت بررسی مستمر تأثیرات فناوری بر فرهنگ در طول زمان

۱- مطالعه روندهای بلندمدت تغییرات فرهنگی

بسیاری از پژوهش‌های کنونی به تأثیرات کوتاه‌مدت فناوری بر فرهنگ می‌پردازند. اما تحلیل بلندمدت این تغییرات می‌تواند درک بهتری از الگوهای تحولی هویت فرهنگی ارائه دهد.

۲- بررسی تأثیرات فناوری‌های نوظهور (مانند هوش مصنوعی و متاورس) بر فرهنگ

با ظهور فناوری‌های جدید، بررسی نقش آنها در شکل‌دهی به فرهنگ و هویت ضروری است.

۳- تحلیل نقش فناوری در ایجاد یا کاهش نابرابری‌های فرهنگی

برخی فناوری‌ها ممکن است منجر به افزایش شکاف‌های فرهنگی و زبانی شوند، در حالی که برخی دیگر به همگرایی و تعامل بیشتر کمک می‌کنند. پژوهش‌های آینده باید این روندها را تحلیل کنند.

۴- مطالعات کیفی بر روی جوامع محلی و نحوه پذیرش فناوری‌های جدید

بررسی اینکه چگونه جوامع محلی از فناوری‌های نوین استفاده می‌کنند و چه عواملی بر میزان پذیرش یا مقاومت آنها تأثیر دارد، می‌تواند به سیاست‌گذاری‌های فرهنگی کمک کند.

پژوهش‌های آینده باید از رویکردهای میان‌رشته‌ای بهره ببرند تا ابعاد مختلف تأثیر فناوری بر فرهنگ را به دقت تحلیل کنند. شناسایی حوزه‌های نیازمند پژوهش بیشتر، توسعه چارچوب‌های نظری جامع، و پایش مستمر تغییرات فرهنگی در طول زمان، از جمله موضوعاتی هستند که می‌توانند به تدوین راهکارهای مناسب جهت حفاظت از هویت‌های فرهنگی در عصر تکنوپولی منجر شوند. این مسیرهای پژوهشی، در کنار تدوین سیاست‌های هوشمندانه، زمینه‌ساز همزیستی مسالمت‌آمیز بین فناوری‌های نوین و فرهنگ‌های سنتی خواهند بود.

منابع

- احمدی، غ.، و احمدی، پ. (۱۳۹۲). رسانه ها و چالش های بحران هویت با رویکرد آینده پژوهی. دومین همایش ملی آینده پژوهی، تهران. <https://civilica.com/doc/242251>
- اصلانی قزاداعلو، ر.، و رحیمی، م. (۱۴۰۲). تاثیر فضای مجازی و شبکه های اجتماعی بر شکل گیری هویت فردی و اجتماعی دانش آموزان. هفتمین کنفرانس ملی پژوهش های نوین در حوزه مشاوره، علوم تربیتی و روانشناسی ایران، تهران. <https://civilica.com/doc/1741767>
- بابایی فرد، ا.، و آتش افروز، س. (۱۳۹۳). هویت، بحران هویت و پدافند غیرعامل فرهنگی. همایش ملی پدافند غیرعامل و علوم انسانی. <https://sid.ir/paper/fa848127>
- برقی، ر.، عزیزپور، ع.، پورعلی، د.، و فضلی خسرقی، پ. (۱۴۰۱). تاثیر اینترنت و شبکه های فضای مجازی بر هویت فردی - اجتماعی دانش آموزان مدارس دوره اول و دوم متوسطه. The third international conference of psychology, counseling and educational sciences, Tehran <https://civilica.com/doc/1600799>
- غزایی، ب.، عاطف وحید، م.، دژکام، م.، و محمدیان، م. (۱۳۸۴). وضعیت هویتی نوجوانان تهرانی. مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران (اندیشه و رفتار)، ۱۱ (۲) (پیاپی ۴۱)، ۱۶۴-۱۷۵. <https://sid.ir/paper/fa1719>
- گراوند، ز.، و گراوند، ش. (۱۴۰۳). بررسی تاثیر فضای مجازی بر ناهنجاری های اجتماعی (فرصت ها و چالش ها). هجدهمین کنفرانس ملی حقوق، علوم اجتماعی و انسانی، روانشناسی و مشاوره، شیروان. <https://civilica.com/doc/2134583>
- محمودی، ا.، آقائی، ه.، و جعفری، ع. (۱۳۸۹). جهانی شدن صنعت فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) و راهبردهای فرهنگ مصرف (ایران). مطالعات جامعه شناسی، ۲ (۸)، ۱۰۹-۱۲۷. <https://sid.ir/paper/fa22259>
- محمدی، ش. (۱۴۰۳). آینده مدیریت فرهنگی در عصر دیجیتال. بیست و سومین کنفرانس ملی مهندسی عمران، معماری و شهرسازی، شیروان. <https://civilica.com/doc/2137678>
- نقی زاده، م.، و طغیانی، ش. (۱۳۹۰). ضرورت مدیریت بحران های هویتی در فضاهای شهری. هویت شهر، ۵ (۹)، ۷۳-۸۲. <https://sid.ir/paper/fa154627>
- نکوفر، ح.، و قلاوند، ز. (۱۳۹۷). تاثیر فضای مجازی بر اخلاق و هویت کودکان. همایش ملی هویت کودکان ایران اسلامی در دوره پیش دبستانی. <https://sid.ir/paper/fa898704>
- رهبرقازی، م.، حاتمی، ع. و عباسی، ا. (۱۳۹۷). رابطه شبکه های اجتماعی مجازی و دگرگونی هویت های جمعی (با تأکید بر هویت دینی، ملی و مدرن). مجلس و راهبرد، ۲۵ (۹۵)، ۳۳-۵۸.

- روشندل اربطانی، ط. و صابر، م. (۱۳۹۱). ارتباط میان فرهنگ و فناوری اطلاعات و ارتباطات و آسیب های فرهنگی اینترنت. *مطالعات بین رشته ای در رسانه و فرهنگ (رسانه و فرهنگ)*، ۲(۲)، ۱۰۹-۱۲۸. <https://sid.ir/paper/fa222417>
- ریاحی، ب. (۱۴۰۳). هویت در عصر رسانه های دیجیتال. بیستمین کنفرانس ملی اقتصاد، مدیریت و حسابداری، شیروان. <https://civilica.com/doc/2204650>
- سرمدی، م.، قنبری، ح. و طالبیان شریف، س. (۱۳۹۸). تاثیر فضای مجازی بر هویت فرهنگی و اجتماعی. همایش ملی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی در ایران. <https://sid.ir/paper/fa899338>
- سیف زاده، س. و نوری اصل، ا. (۱۳۹۰). هویت ملی و حقوق شهروندی در ایران: گفتمان دو سویه و چند سویه ملت-دولت. *مطالعات سیاسی*، ۳(۱۱)، ۱۴۳-۱۶۹. <https://sid.ir/paper/fa161190>
- غفاری نسب، ا.، کاروانی، ع. و نامداری، م. (۱۳۹۶). جهانی رسانه، (۲۴)، ۶۷-۸۸.
- معمار، ث.، عدلی پور، ص. و خاکسار، ف. (۱۳۹۱). شبکه های اجتماعی مجازی و بحران هویت (با تاکید بر بحران هویتی ایران). *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۱(۴)، ۱۵۵-۱۷۶. <https://sid.ir/paper/fa481256>
- وکیل ها، س. (۱۳۹۲). تاثیر فضای مجازی بر عرصه هویت فرهنگی. *مطالعات جامعه شناختی ایران*، ۳(۹)، ۶۳-۷۵. <https://sid.ir/paper/fa491921>
- یاری، ع. و مهدی، ا. (۱۴۰۳). تاثیر فناوری دیجیتال بر هویت و فرهنگ در طراحی معماری. *The ۶th International Conference and the ۷th National Conference on Civil Engineering, Architecture, Art and Urban Design, Tabriz*. <https://civilica.com/doc/2043149>
- تحقیقات فرهنگی ایران. (۱۴۰۲). ۱۶(۲)، ۹۵-۱۲۵.
- پژوهش های مدیریت عمومی. (۱۴۰۲). ۱۱(۶۲)، ۱-۳۴.
- حسین پور، ج. و عرب مومنی، ع. (۱۳۹۶). برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، (۳۲)، ۳۳-۶۰.
- معمار، ث.، عدلی پور، ص. و خاکسار، ف. (۱۳۹۱). *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۱(۴)، ۱۵۵-۱۷۶.
- Islam, M.R., Wahab, H.A., Burmester, C.F., Chowdhury, S.R. (۲۰۱۹). Cultural Globalization: A Critical Analysis of Identity Crises in the Developing Economies. In: Faghih, N. (eds) *Globalization and Development. Contributions to Economics*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-14370-1_16
- UNESCO. (n.d.). *Cutting-edge: Protecting and preserving cultural diversity in the digital era*. Retrieved from <https://www.unesco.org/en/articles/cutting-edge-protecting-and-preserving-cultural-diversity-digital-era>
- UNESCO. (۲۰۲۰). *Culture in 2030*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371062>

- برات علی پور، م. (۱۳۹۳). درآمدی بر سیاست هویتی در جمهوری اسلامی ایران. *سیاست های راهبردی و کلان*، ۲(۷)، ۱۵۸-۱۴۱. <https://sid.ir/paper/fa244336>
- بیات، ب. و قنبری برزبان، ع. (۱۳۹۷). تبیین ارتباط رسانه های ارتباط جمعی و فضای مجازی با هویت ملی (مورد مطالعه: جوانان عرب زبان اهواز). *پژوهشنامه نظم و امنیت انتظامی*، ۱۱(۳ (پیاپی ۴۳))، ۱-۲۸. <https://sid.ir/paper/fa379190>
- جنگ، ع. (۱۳۹۵). برساخت انواع الگوهای هویتی در روند جهانی شدن. *مطالعات مدیریت راهبردی*، ۷(۲۶)، ۲۷۷-۳۲۰. <https://sid.ir/paper/fa181593>
- جواهری حقگو، ر. (۱۴۰۳). کاربرد های هوش مصنوعی و فناوری های دیجیتال در مدیریت فرهنگی. بیست و یکمین کنفرانس ملی اقتصاد، مدیریت و حسابداری، شیروان. <https://civilica.com/doc/2196276>
- جباری، ک. و قربانی، م. (۱۳۹۵). نقش آموزش و پرورش در حفظ فرهنگ بومی و محلی. اولین همایش ملی یافته های نوین در علوم انسانی و امنیت اجتماعی، تهران. <https://civilica.com/doc/669866>
- حسینی، ع. رفیع نژاد، ز. و درویشی، م. (۱۴۰۲). فرهنگ پذیری در بستر عقلانیت در جهت رسیدن به همزیستی مسالمت آمیز (با رویکرد عقلانیت ارتباطی هابرماس). *جامعه فرهنگ رسانه*، ۱۲(۴۸)، ۸۵-۱۰۳.
- خصافی، ع. (۱۳۹۶). نقش مراکز فرهنگی _ هنری در جهت حفظ و احیای هنرهای سنتی ایران. پنجمین کنگره بین المللی عمران، معماری و توسعه شهری، تهران. <https://civilica.com/doc/736010>
- کمالی، ص.، جعفری درگیری، م.، دهقانی پور، ی.، جمعه نژاد، ع.، و روشی، ا. (۱۴۰۲). *تعادل بین سنت و نوآوری در برنامه های آموزشی: چالش ها و فرصت های پیش رو*. سومین کنفرانس ملی مطالعات کاربردی در فرآیندهای تعلیم و تربیت، میناب. <https://civilica.com/doc/1844279>
- کرباسی سلماسی، ا. (۱۴۰۳). بررسی و شناسایی مولفه های طراحی شهرها به منظور حفظ میراث فرهنگی و تاریخی و ترویج هویت محلی- بازآفرینی و نمادسازی مکان. هشتمین کنگره بین المللی توسعه زیرساخت های فناور مهندسی عمران، معماری و شهرسازی ایران، تهران. <https://civilica.com/doc/2105916>
- کوثری، م.، و آذری، س. (۱۳۹۴). تنوع فرهنگی ایران و الزامات سیاستگذاری رسانه ای (مطالعه موردی شبکه های استانی صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران). <https://civilica.com/doc/793238>
- مرادی، ع. و ثنایی ذاکر، ب. (۱۳۹۵). تاثیر فناوری های نوین ارتباطی بر سبک های هویت. همایش بین المللی افق های نوین در علوم تربیتی، روانشناسی و آسیب های اجتماعی، تهران. <https://civilica.com/doc/609936>
- محدث، ع.، و ابراهیمی پور، ق. (۱۳۹۴). ظرفیت های فرهنگی - هویتی جهان فطری. *دین و سیاست فرهنگی*، ۲(۲) (پیاپی ۵)، ۷۸-۵۱. <https://sid.ir/paper/fa504062>
- نوذری اسبمرز، ن. و جعفریان ثمرین، ح. (۱۳۹۲). تلفیق فناوری های نوین و راهکارهای معماری بومی و سنتی در توسعه ی پایدار خانه ها. اولین کنفرانس معماری و فضاهای شهری پایدار، مشهد. <https://civilica.com/doc/294664>

• شفیع، غ. (۱۴۰۳). بررسی نقش شهرداری ها در ایجاد شهرهای هوشمند و فرهنگ محور. بیست و پنجمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست، شیروان. <https://civilica.com/doc/2191062>

• شفیع، غ. (۱۴۰۳). بررسی نقش شهرداری ها در ترویج فرهنگ محلی و منطقه ای. بیست و ششمین کنفرانس ملی شهرسازی، معماری، عمران و محیط زیست، شیروان. <https://civilica.com/doc/2191083>

• صحاف، خ.، و نوروزی، م. (۱۳۹۷). راهکارهای حفظ اصالت و هویت معماری ایرانی دراستای معاصر شدن استفاده از فناوری های نوین. کنگره بین المللی معماری و شهرسازی معاصر پیشرو در کشور های اسلامی، مشهد. <https://civilica.com/doc/809542>
